

Hallitusneuvos

Vilppu Talvitie

LUONNOS

MAA- JA METSÄTALOUSHALLITUSMINISTERIÖN ASETUS ERÄIDEN METSÄHALLITUKSEN JULKISTEN HALLINTOTEHTÄVIEN SUORITTEIDEN MAKSUISTA

Asetusehdotuksen taustaa ja valtuutus asetuksen antamiseen

Metsähallituksesta annetun lain (234/2016) 24 §:n 1 momentin mukaan Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin liittyvien suoritteiden maksujen määrittämisestä, viivästyskorosta, maksujen perinnästä ja toimivallasta maksuista päätettäessä säädetään valtion maksuperustelaisissa (150/1992). Valtion maksuperustelain 8 §:n 2 momentin mukaan asianomainen ministeriö päättää, mitkä ministeriön ja hallinnonalan muiden viranomaisten suoritteet tai suoriteryhvät ovat maksullisia ja mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä maksu määrätään omakustannusarvon perusteella sekä mitkä suoritteet hinnoitellaan liiketaloudellisin perustein. Lisäksi metsästystä ja kalastusta koskevassa lainsäädännössä on valtionmaalla tapahtuvan metsästyksen ja kalastuksen maksullisuutta ja maksuja koskevia erityissäännöksiä.

Voimassa oleva asetus eräiden Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien suoritteiden maksuista (1462/2019) on voimassa vuoden 2021 loppuun saakka.

Asetuksen soveltamisala

Metsähallituksesta annetun lain 1 ja 9 §:n mukaan Metsähallitus on maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa ja sen hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos. Ympäristöministeriö tulosohjaa Metsähallitusta julkisten hallintotehtävien osalta toimialallaan. Lain 19 §:n mukaan maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ohjaavat ja valvovat toimialojensa osalta Metsähallitukselle kuuluvien julkisten hallintotehtävien hoitoa siten kuin virastojen ja laitosten toiminnan ohjauksesta ja valvonnasta erikseen säädetään. Maa- ja metsätalousministeriön tehtäviin kuuluu siten valtion maksuperustelain 8 §:n 2 momentin nojalla antaa asetus sellaisten Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien yksikön suoritteiden maksuista, jotka kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalaan tai toimialaan. Tällaisia ovat muun muassa suoritteet, jotka liittyvät tai joiden on katsottava liittyvän kalastukseen, metsästyksen, poronhoitoon ja luontaiselinkeinojen harjoittamiseen. Ulkoilulain (606/1973) nojalla perustettuihin valtion retkeilyalueisiin liittyvät kysymykset kuuluvat myös pääosin maa- ja metsätalousministeriön toimialaan, koska valtion retkeilyalueen pääasiallinen käyttötarkoitus on metsätalouden harjoittaminen. Ulkoilulain 16 §:n mukaan valtion retkeilyalueella on metsätalouden harjoittaminen, metsästyks ja kalastus samoin kuin maa- ja vesialueen muukin käyttö järjestettävä niin, että ulkoilutoiminnan tarpeet tulevat riittävästi otetuiksi huomioon.

Omakustannusarvon mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet

Omakustannushinta muodostuu pääosin eräasioiden vakituisten ja osa-aikaisen henkilöstön palkka-, hallinto- ja yleiskuluista, aktiivisesta riistan- ja kalavedenhoidon toteuttamisesta (kalaistutukset ja elinympäristöjen kunnostukset) sekä asiakkuushallinnan hoidosta (asiakastutkimukset, asiakastytyväisyyssmittaukset, tuotekehitys, lupajakelukanavien ylläpito sekä markkinointi, myynti ja viestintä). Metsästyslain (615/1993) 47 §:n mukaan valtion alueita koskeva metsästyslupa 2

myönnetään maksua vastaan. Metsästysvuokria ja lupamaksuja määrättäessä on pyrittävä siihen, että maksutulot riittävät valtion suorittamista riistanhoitotoimenpiteistä aiheutuviin menoihin.

Metsästyslain 8 §:n mukaan henkilöllä, jonka kotikuntalainen (201/1994) 2 §:ssä tarkoitettu kotikunta on Lapin tai Kainuun maakuntaan kuuluvassa kunnassa tai Kuusamon, Pudasjärven tai Taivalkosken kunnassa, sellaisina kuin ne olivat 31 päivänä joulukuuta 2014, on oikeus metsästä kotikunnassaan valtion omistamilla alueilla. Tällaiset niin sanotun vapaan metsästysoikeuden nojalla metsästävät henkilöt ovat Metsähallituksen suurin yksittäinen asiakasryhmä. Metsästyslain 8 §:ssä tarkoitettu alueella asuvia riistanhoitomaksun maksaneita henkilöitä oli vuonna 2018 noin 58 000, joista valtionmaata koskevaa oikeutta käyttää arviolta noin kaksi kolmasosaa. Metsästyslain 8 §:ssä tarkoitetuille henkilöille ei myönnetä erillistä lupaa eikä kyseessä siten ole valtion maksuperustelaisissa tarkoitettu suorite, vaan laissa säädetyn oikeuden maksuton käyttäminen. Metsästyslain 47 §:n mukaan metsästysvuokria ja lupamaksuja valtion maalle määrättäessä on pyrittävä siihen, että maksutulot riittävät valtion suorittamista riistanhoitotoimenpiteistä aiheutuviin menoihin. Tämä merkitsee sitä, että metsästyslain 8 §:ssä tarkoitettu vapaa metsästysoikeus tosiasiallisesti nostaa vähäisessä määrin Metsähallituksen perimiä metsästyslupamaksuja. Toisaalta on todettava, että vapaan metsästysoikeuden nojalla metsästävät osallistuvat myös riistakolmiolaskentojen suorittamiseen sekä muun tyyppisiin riistanhoitotoihin samalla tavalla kuin metsästäjät muuallakin maassa.

Omakustannushintaisissa luvissa on säilytetty lupalajien monipuolisuus aiempia vuosia vastaavasti, koska suoritteet perustuvat asiakastutkimuksiin ja asiakkaiden toiveisiin. Tämä on perusteltua, koska Metsähallituksen hallinnassa on kolmasosa valtakunnan pinta-alasta ja sitä hyödyntää sekä lakisääteisillä oikeuksilla että Metsähallituksen myöntämällä luvilla määrällisesti merkittävä asiakaskunta. Metsähallitus on mitannut vuosittain asiakkaitensa tyytyväisyyttä tuotteisiin asiakastytyväisyyskyselyillä ja kansalaiset ovat suoritevalikoimaan tyytyväisiä.

Metsähallituksen pienriestalupien hintataso vuonna 2021 on edelleen alhaisempi kuin Pohjois-Suomen suurien yhteismetsien lupien hintataso. Yhteismetsille metsästyslupien myynti on voitollista liiketoimintaa. Yksityismailla lupahinnoittelu ja metsästysoikeuden käyttö on yleensä järjestetty siten, että maanomistajat keskittävät metsästysoikeuden käypää hintaa alemmalla vastikkeella tai vastikkeettomasti erilliselle yhteisölle, jonka puitteissa he itse osallistuvat metsästykseseen.

Ehdotetun 2 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen metsästyslupien ja niistä perittävät maksut ehdotetaan pidettäväksi ennallaan. Kohdissa 8 ja 9 tarkoitettujen ulkomaalaisten kausilupien yleiselle vesialueelle ehdotetaan kuitenkin poistettavaksi niiden vähäisen kysynnän vuoksi.

Ehdotetun 2 §:n 2 ja 7 kohdan mukainen Kemin ja Tornion kaupunkien asukkaita koskeva alempi lupahinta perustuu Metsähallituksesta annetun lain 24 §:n 2 momenttiin. Omakustannushinta on muita lupia alempi, koska suoritteen tuottamisesta aiheutuvat kustannukset ovat muita metsästyslupia alemmat. Mainittu Metsähallituksesta annetun lain 24 §:n 2 momentin säännös on yhteydessä metsästyslain 8 §:än, jonka mukaan Lapin tai Kainuun maakuntaan kuuluvien kuntien ja Kuusamon, Pudasjärven tai Taivalkosken kuntien asukkailla on oikeus metsästä kotikunnassaan valtion mailla. Kemin ja Tornion kaupunkien ei kuitenkaan kuulu mainittavassa määrin valtion alueita, joten näiden kaupunkien asukkaiden metsästysmahdollisuudet on turvattu erityissäännöksellä.

Ehdotetun 2 §:n 10 kohdassa säädetään kalastuslain 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua Enontekiön, Inarin tai Utsjoen kuntalaisen kausiluvasta viehekalastukseen henkilön kotikunnassa sijaitsevilla valtiolle kuuluvilla lohien sekä taimenen nousualueilla. Täysi-ikäisten kausiluvan osalta kalastuslain 10 §:n 2 momentissa säädetään, että luvasta peritään maksu, jonka suuruudesta säädetään valtion maksuperustelaisissa ja sen nojalla. Täysi-ikäisten osalta kausiluvasta perittäväksi maksuksi esitetään 40 euroa. Vuonna 2020 kausilupia myönnettiin täysi-ikäisille 588 kappaletta.

Ehdotetun 2 §:n 11 kohdassa säädetään pyydyskalastuksesta. Pyydyslupien hinnoittelu noudattaisi jatkossa kahta eri hinnoittelutyyppiä (lupa-alueet I ja II), mikä mahdollistaa monipuolisen hinnoittelun kohteiden kalasto ja kalastuksellinen arvo huomioiden. Korkeampia lupahintoja (12 euroa/ verkko) sovellettaisiin muun muassa aktiivisen istutushoidon piirissä olevien sekä laajojen pyydyslupa-alueiden osalta. Hinnoitteluun esitetään lisättäväksi uutena pyydystyyppinä mertapyydyys, jonka on arvioitu olevan pyyntiteholtaan vastaava kuin pyyntikorkeudeltaan 1,5 metriä korkea rysä. Mertapyydyksen lisääminen pyydyshinnoittelulistaan on tarpeellista, koska pyydysmarkkinoille on tullut uudentyyppisiä mertapyydyksiä, eikä niille ole aiemmin vahvistettu maksua asetuksessa. Lupa-alueiden rajaukset tehdään erikseen Metsähallituksesta annetun lain 18 §:n 2 momentissa tarkoitettussa kalastusta koskevassa kiintiöpäätöksessä.

Ehdotetun 2 §:n 13 kohdassa säädetään kaupalliseen kalastukseen tarkoitettua pyydyslupasta, joka voidaan ilman erityisiä perusteita myöntää vain kalastuslain (379/2015) 88 §:ssä tarkoitetuille kaupallisille kalastajille. Rysäkalastuksen osalta hinnoittelu noudattaisi edelleen kolmea eri luokkaa rysien korkeuden mukaisesti: enintään 1,5 metriä korkeat, 1,5–5 metriä korkeat ja yli 5 metriä korkeat. Pienimpien rysien hinnoittelu vastaa vapaa-ajankalastajien rysäkalastuksen hinnoittelua. Kahden suuremman rysäluokan hinnoittelu vastaa pyydysten pyyntitehoa kaupallisessa kalastuksessa. Kaupallisen kalastuksen pyydyslupiin esitetään lisättäväksi vastaavilla perusteilla kuin vapaa-ajan kalastajien pyydyslupiin mertapyydyys. Troolikalastuksen hinnoittelua esitetään jaettavaksi kahteen eri luokkaan troolin koon perusteella. Hinnoittelu esitetään jaettavaksi troolin yläpaulan pituuden mukaisesti enintään 300 metrin yläpaulan pituuteen ja yli 300 metrin pituuteen. Pyydysten jakaminen kahteen eri luokkaan perustuu troolin koon mukaiseen troolin pyyntitehoon siten, että sisävesien muikkutroolit sekä muut pienet troolit hinnoitellaan pienemmällä hinnalla ja suuret, lähinnä merellä käytettävät troolit hinnoitellaan suuremmalla hinnalla. Kohtuullinen hinnan korotus kaupallisen kalastuksen lupamaksuihin on tarpeellinen kustannusvastaavuuden parantamiseksi. Kaupallisen kalastuksen lupajärjestelyjen kustannukset ovat nousseet kaupallisen kalastuksen luvitukseen sekä toimintaedellytysten mahdollistamiseen liittyvien tehtävien kasvun vuoksi.

Ehdotetun 2 §:n 3 kohdassa tarkoitetaan poronhoitoalueelle myönnettävällä henkilökohtaisella karhun metsästysluvalla lupaa, jolla harjoitetaan metsästyslain 41 a §:n 3 momentin nojalla tapahtuvaa niin sanottua karhun kiintiömetsästystä poronhoitoalueella, josta säädetään tarkemmin metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (452/2013) ja vuosittain annettavissa maa- ja metsätalousministeriön asetuksissa (kuluvana metsästysvuonna: maa- ja metsätalousministeriön asetus poikkeusluvan ja alueellisen kiintiön nojalla sallittavasta karhun metsästyksestä metsästysvuonna 2021-2022 (707/2021)). Vastaavasti poronhoitoalueen ulkopuolelle myönnettävällä henkilökohtaisella karhun metsästysluvalla tarkoitetaan lupaa, joka koskee metsästyslain 41 a §:n 3 momentissa tarkoitettua Suomen riistakeskuksen myöntämän poikkeusluvan nojalla tapahtuvaa niin sanottua kannanhoidollista karhunmetsästystä, josta säädetään myös edellä todetussa valtioneuvoston asetuksessa (452/2013) ja vuosittain annettavissa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (kuluvana metsästysvuonna edellä mainittu asetus 707/2021).

Ehdotetun 2 §:n 4 kohdassa tarkoitetaan suden tai ilveksen metsästysluvalla lupaa, joka koskee metsästyslain 41 a §:n 3 momentissa tarkoitettua Suomen riistakeskuksen myöntämän poikkeusluvan nojalla tapahtuvaa niin sanottua kannanhoidollista suden tai ilveksen metsästystä. Myös tästä säädetään tarkemmin metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (452/2013) ja vuosittain annettavissa maa- ja metsätalousministeriön asetuksissa (kuluvana metsästysvuonna: syksyllä 2021 annettava maa- ja metsätalousministeriön asetus poikkeusluvalla sallittavasta ilveksen metsästyksestä metsästysvuonna 2021- 2022 (xxx/2021)).

Asetuksesta esitetään poistettavaksi Metsähallituksesta annetussa laissa tarkoitettua metsästystä tai kalastusta koskevaa aluekohtaista kiintiöpäätöstä koskevaan valitukseen erikseen annettavaa kirjallista päätöstä koskeva kohta ja maksu. Metsähallituksesta annetun lain 21 §:n mukaisesti muihin kuin yksittäisiin lupapäätöksiin saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) mukaisesti ja kiintiöpäätösvalitusten osalta ei Metsähallituksessa tehdä erillistä päätöstä. Kiintiöpäätökset julkaistaan Metsähallituksen verkkosivuilla ja ne annetaan tiedoksi yleistiedoksiantona.

Omakustannusarvoa alemmat julkisoikeudelliset suoritteet

Valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentin mukaan maksu voidaan määrätä perittäväksi yleisesti suoritteen omakustannusarvoa alempana tai jättää kokonaan perimättä, jos siihen terveyden- ja sairaanhoitoon, muihin sosiaalisiin tarkoituksiin, oikeudenhoitoon, ympäristönsuojeluun, koulutustoimintaan tai yleiseen kulttuuritoimintaan liittyvistä tai näihin verrattavista syistä on perusteltua syytä. Erityisestä syystä maksu voidaan määrätä tietyltä ryhmältä perittäväksi suoritteen omakustannusarvoa alempana tai jättää kokonaan perimättä.

Ehdotettavan asetuksen 3 §:ssä säädettäisiin niistä Metsähallituksen julkisoikeudellisista suoritteista, joista perittävä kiinteä maksu olisi omakustannusarvoa alempi. Tällaisia olisivat pykälän 1 momentin mukaan ensinnäkin alle 18-vuotiaalle myönnettävä henkilökohtainen pienriistolupa (nuorisometsästyslupa). Omakustannusarvoa alempi maksu perittäisiin myös seurueluvasta, joka koskisi Suomen riistakeskuksen poikkeusluvalla tapahtuvaa vahinkoa aiheuttavan tai turvallisuutta vaarantavan suurpedon metsästystä. Rapu- ja kalakantojen seuranta sekä riistakantojen tutkimusta ja seuranta varten voitaisiin kalastuslupa edelleen myöntää kirjanpitolupana ja metsästyslupa kirjanpito- tai tutkimuslupana, josta perittävä maksu olisi puolet vastaavan tavanomaisen luvan maksusta. Tällaisten lupien myöntäminen riippuisi Metsähallituksen harkinnasta ja lupien myöntämiseen tulisi olla tarpeellinen syy. Sama koskee erityyppisiä tutkimuksia Metsähallituksen hallinnoimilla vesialueilla. Kirjanpito- ja tutkimusluvilla saadaan kala- ja rapukantojen tilasta ja kehityksestä tarpeellista seuranta- ja kartoitustietoa, mikä on peruste omakustannusarvoa alempaan maksuun.

Nuorisolupien omakustannusarvoa alemmalle maksulle on sosiaalinen peruste. Suoritteen hinnoittelulla pyritään tutustuttamaan nuoret luontoon ja luonnossa liikkumiseen sekä ylläpitämään maamme perinteistä metsästyskulttuuria. Samalla nuoret oppisivat käyttämään Metsähallituksen alueita metsästyksen.

Metsästys ja kalastus valtion alueella pyritään mitoittamaan siten, että se olisi ekologisesti kestävä. Esimerkiksi metsästyksen mitoittamisen perustana ovat Luonnonvarakeskuksen kannanarviot, riistakolmiolaskennan tulokset, Ylä-Lapin riekkokannan linjalaskennat, metsästyskirjanpitoliedot, saalistilastot ja suositukset metsästyksuolleisuuden kestävästä mitoittamisesta.

Riistaeläinlajin rauhoittamisesta säädetään metsästyslain 37 §:ssä, ja tarkemmat säännökset, kuten eri lajien rauhoitusajat, ovat metsästysasetuksen 24 §:ssä. Luvat poiketa riistaeläinlajin rahoituksesta myöntää Suomen riistakeskus. Metsästyslain 41 §:n 5 momentin mukaan poikkeuslupien ja 41 a §:n 4 momentissa tarkoitettujen kiintiön nojalla pyydyttävän saaliin vuotuista määrää voidaan rajoittaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Poikkeuslupa on mahdollista myöntää myös vahinkojen perusteella, jolloin se voidaan myöntää muulloinkin, kuin rauhoitusajana niin sanottuna vahinkoperusteisena poikkeuslupana. Suomen riistakeskuksella on vahinkoperusteisen poikkeusluvan yhteydessä mahdollisuus myöntää myös poikkeuspyyntivälineitä, pyyntimenetelmiä ja metsästysaseen kuljettamista koskevista säädöksistä.

Nuorisolupia pienriistanmetsästykseseen on myönnetty viime vuosina n. 1000 -1100 kpl, mikä vastaa noin 4000 - 4500 lupavuorokautta ja kirjanpito- tai tutkimuslupia alle 100 kappaletta. Nuorisolupien omakustannusarvoa alemmasta maksusta aiheutuu laskennallisesti vuositasolla enintään 55 000-65 000 euron saamatta jääneet maksutulot. Kirjanpito- tai tutkimusluvista aiheutuu puolestaan vuositasolla enintään 5000 euron laskennallinen saamatta jäävä maksutulo. Poikkeusluvalla tapahtuvan vahinkoa aiheuttavan tai turvallisuutta vaarantavan suurpedon metsästyslupia myönnetään vuosittain enintään kymmeniä, joten omakustannusarvoa alemmasta maksusta aiheutuvat laskennalliset tulonmenetykset olisivat vähäiset.

Metsästyslain 47 §:n 2 momentin mukaan metsästysvuokria ja lupamaksuja valtion alueelle määrättäessä on pyrittävä siihen, että maksutulot riittävät valtion suorittamista riistanhoitotoimenpiteistä aiheutuviin menoihin. Metsästyslaki ei edellytä yksittäisten suoritteiden kustannusvastaavuutta, joten estettä omakustannusarvoa alemmille maksuille ei ole.

Maksuttomat julkisoikeudelliset suoritteet

Ehdotettavien maksuttomien suoritteiden maksuttomuus perustuu pääosin siihen, että kyseessä olevat suoritteet on säädetty laissa maksuttomaksi. Tältä osin asetus olisi luonteeltaan lähinnä informatiivinen. Ehdotetun 4 §:n 1 kohta perustuu kalastuslain 10 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan henkilöllä, jonka kotikuntalain 2 §:ssä tarkoitettu kotikunta on Enontekiö, Inari tai Utsjoki, on oikeus saada Metsähallitukselta korvauksetta lupa kalastukseen edellä mainituissa kunnissa sijaitsevilla valtiolle kuuluvilla vesialueilla. Tällaisia lupia myönnetään vuositasolla noin 3800 kappaletta, mutta valtion talousarvion momentilta 30.64.50 (Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät) myönnetään Metsähallitukselle määräraha, jolla suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia katetaan. Momentin 1 kohdassa tarkoitettu maksuton lupa ei koske Teno-, Näätämo-, Tuuloma-, Paats-, Tornion- eikä Ounasjoen vesistöjen lohen eikä taimenen nousualueita. Näille alueille Metsähallitus myöntää luvat erikseen kalastuslain 10 §:n 2 momentin mukaisesti.

Ehdotetun 4 §:n 2 kohta perustuu kalastuslain 10 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan alle 18-vuotiaille kausilupa lohen tai taimenen nousualueille on maksuton.

Ehdotetun 4 §:n 3 kohta perustuu muun muassa metsästyslain 47 §:än. Tällaisia valvontaa, kalavedenhoitoa tai riistanhoitotöitä vastaan myönnettyjä lupia on vuodessa noin 500 kappaletta. Jos yksittäisestä maksuttomana myönnettävästä luvasta aiheutuisi laskennallisesti 60 euron saamatta jäänyt lupatulo, suoritteen maksuttomuudesta aiheutuisi yhteensä enintään 30 000 euron saamatta jäävät lupatulot. Menettely on kuitenkin valtiolle edullinen, koska lupaa vastaan tehty työ toteutettuna Metsähallituksen omana työnä aiheuttaisi valtiolle moninkertaiset kustannukset.

Ehdotettu Metsähallituksen myöntämän sidosryhmäluvan maksuttomuus perustuu metsästyslain 47 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan valtion viranomaisen hallitsemallaan alueella järjestämään metsästykseseen osallistuvilta ei maksua peritä. Sidoryhmälupia myönnettiin vuonna 2020 noin 160 kappaletta, joten niiden taloudellinen merkitys on vähäinen. Sidoryhmäluvan maksuttomuudelle on lisäksi valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentissa tarkoitettu erityinen syy. Sidoryhmäluvat on tarkoitettu Metsähallituksen sidoryhmäedustajille, joita voidaan joko kutsua Metsähallituksen järjestämään metsästykseseen tai kalastukseen, tai joille voidaan tarjota mahdollisuus tutustua Metsähallituksen metsästyksen ja kalastuksen järjestelyihin ja riista- tai kalalajien hoitoon, jos se on heille viran hoidon kannalta tai Metsähallituksen tehtävien kannalta perusteltua ja tarkoituksenmukaista.

Puunotto-oikeus perustuu keisarillisen senaatin vuosina 1883, 1891, 1894, 1914 ja 1916 tekemiin päätöksiin Utsjoen kunnan lähinnä maatalo- tai luontaisaloudesta elantonsa saavien asukkaiden oikeuteen saada rakennus- ja aitapuuta välttämättömimpään kotitarpeeseen. Otto-oikeus ei koske esimerkiksi loma-, kesä-, kalastus- tai metsästysmajaa varten tarvittavaa puutavaraa tai puutavaraa liiketoimintatarkoitukseen. Maksuton otto-oikeus on pysytetty edelleen voimassa vuonna 1977 tehdyllä päätöksellä. Maksuttomuuden peruste on valtion maksuperustelain 5 §:n 2 kohdassa tarkoitettu toimeentulon turvaavan etuuden antaminen. Viime vuosina tällaisia maksuttomia puunottotarpeita on ollut enintään 1 tapaus vuosittain.

Asetuksesta esitetään poistettavaksi alle 15-vuotiaalle myönnettävä maksuton vapakalastuslupa viehekalastukseen erityiskalastuskohteilta. Poistamisen syynä ovat valvonnassa esiin tulleet kyseisen lupatyyppin väärinkäytökset.

Lasten ja nuorten kalastusharrastusta edistetään ja huomioidaan kuitenkin jatkossakin erityiskalastuskohteilla. Metsähallitus huomioi tällä hetkellä nuorison kalastusharrastuksen lupaehdoissaan muun muassa siten, että huoltajan lunastaessa voimassa olevan asetuksen 5 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun liiketaloudellisesti hinnoitellun vapakalastusluvun (vapakalastuslupa viehekalastukseen), voi alle 15-vuotias lapsi useimmilla erityiskalastuskohteilla kalastaa samalla luvalla huoltajansa saaliskiintiön. Kyseinen kohta esitetään säilytettäväksi edelleen. Lupamenettely on tältä osin ollut toimiva eikä tähän ole liittynyt valvonnallisia haasteita. Lisäksi liiketaloudellisessa hinnoittelussa vapakalastuksen kohdekohtaisissa maksuissa ja joustavissa lupatyypeissä (eri pituiset kalastusluvut) on nykyisellään huomioitu alle 18-vuotiaiden lasten ja nuorten kalastusta. Osalla kohteista alle 18-vuotiaille myönnettävät vapakalastusluvut ovat hinnaltaan puolet aikuisten vastaaviin lupiin verrattuna. Vastaava joustavuus ja monipuolisuus liiketaloudellisesti hinnoitelluissa vapakalastuksen suoritteissa nuorison kalastusharrastusta tukien esitetään säilytettäväksi. Vastaavaa menettelyä on käytössä suurella osalla kalastuksen yhteislupa-alueista, joissa Metsähallitus on mukana yhtenä sopimusosapuolena.

Huomioitavaa on myös se, että alle 15-vuotias voi joka tapauksessa edelleen kalastaa maksutta suurimmalla osalla Metsähallituksen hallinnoimista kalastuskohteista yleiskalastusoikeuden nojalla, koska kalastuslain 7 §:n 2 momentin mukaan jokaisella kalastonhoitomaksun suorittaneella sekä jokaisella alle 18-vuotiaalla ja 65 vuotta täyttäneellä on oikeus harjoittaa viehekalastusta.

Asetuksen 4 §:n 7 kohdassa ehdotetaan maksuttomana suoritteena pidettäväksi ennallaan lupa osallistua metsästyslain 41 §:n 2 momentissa tarkoitettuun Suomen riistakeskuksen poikkeusluvalla tapahtuvaan riistaeläimen tai rauhoittamattoman eläimen häiritsemiseen. Pääsääntöisesti häiritsemisluvat koskevat pihapiiriin tai tuotantoeläinten käytössä olevalle alueelle tulevia suurpetoja ja häirintä voi edellyttää toimenpiteitä myös valtion alueilla. Maksuttomuuden perusteena olisi yleisen turvallisuuden ylläpitäminen. Pääsääntöisesti vahinkoa tai vaaraa aiheuttavan suurpedon tappamista koskevan poikkeusluvun myöntäminen edellyttää, että suurpetoa on häiritty tai se on karkotettu alueelta. Myös voimassa olevassa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa Suomen riistakeskuksen ja riistanhoitoyhdistysten julkisten hallintotehtävien maksuista vuosina 2020–2021 (1319/2019) metsästyslain 41 §:n 2 momentin nojalla annettu eläimen häiritsemistä koskeva päätös on säädetty maksuttomaksi suoritteeksi.

Liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavat suoritteet

Ehdotetun asetuksen 5 §:ssä säädettäisiin Metsähallituksen maksullisista julkisiin hallintotehtäviin liittyvistä suoritteista, jotka hinnoitellaan liiketaloudellisin perustein.

Metsähallituksesta annetun lain 5 §:n 2 momentin 7 kohdan mukaan metsäpuiden siementen hankintaan ja varmuusvarastointiin liittyvät tehtävät ovat Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä. Metsähallitukselle on hyvinä siemenvuosina osoitettu valtion talousarviossa määräraha, jonka turvin metsäpuiden siementä kerätään. Keräämisen tarkoituksena on varmistaa Pohjois-Suomen olosuhteisiin soveltuvan metsän

uudistamismateriaalin saatavuus. Pykälän 1 kohdassa tarkoitettu Pohjois-Suomen metsäpuiden varmuusvarastosiemenen myynti rinnastuu muiden toimijoiden kaupalliseen metsäpuiden siemenkauppaan.

Pykälän 1 momentin 2 ja 4 kohdassa säädettäisiin metsästys- ja kalastusoikeuden vuokraaminen liiketaloudellisesti hinnoiteltavaksi suoritteeksi. Näitten oikeuksien vuokraamisesta solmitaan vuokrasopimus, joka asiallisesti vastaa maanvuokralain (258/1966) mukaista vuokrasopimusta. Oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetun lain (973/2002) 3 ja 8 §:n mukaan tällaisten maanvuokrasopimusten vuokran suuruus päätetään liiketaloudellisin perustein.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin liiketaloudellisin perustein määrättävä maksu perittäväksi metsäkauriin metsästyslupasta. Metsähallituksen lupatyypinä olisi edelleen pienriistan lupa-alueille kohdistettu metsäkauriin metsästyslupa. Luvan tarkoituksena on turvata kauriskannan kehitys ja kannan tarkoituksenmukainen hoito valtion mailla. Kauriskanta on vasta vakiintumassa Suomessa ja sen levittäytyminen pääasiassa Pohjois- ja Itä-Suomessa sijaitseville valtionmaille on edelleen alkuvaiheessa. Kyseisillä alueilla luonnonolosuhteista johtuen kauriskanta on pitkälti riippuvainen siihen kohdistuvasta hoitotyöstä. Kaurisluvilla metsästystä voidaan ohjata niin, että hoitotyöhön osallistuvat ovat ensisijaisia luvansaajia, mikä puolestaan motivoi jatkamaan kannan hoitoa.

Pykälän 1 momentin 5 kohdassa säädettäisiin liiketaloudellisin perustein määrättävä maksu perittäväksi vapakalastusluvasta viehekalastukseen. Metsähallituksella on noin 60 säännöksessä tarkoitettua vapakalastuspaikkaa eri puolella Suomea. Kohteet vaihtelevat istuta ja ongi -tyyppisistä kohteista luonnontilaisiin tai luonnontilaisten kaltaisiin lohi- ja taimenkoskiin. Näitä kohteita hoidetaan yksilöllisesti normaalia talousvesistöä voimakkaammin muun muassa tuki-istutuksin ja elinympäristökunnostuksin ja kohteiden hoito saattaa sisältää ongintakokoisten kalojen istutuksia. Liiketaloudellinen hinnoittelu mahdollistaa kohdekohtaiset maksut ja joustavat lupatyypit, jotka ovat joissain tapauksissa tuntiperusteisia ja joilla voidaan huomioida ja edistää lasten ja nuorten kalastusta. Alueellisia maantieteellisesti laajempia vapalupa-alueita Metsähallituksella on vuonna 2021 käytössä yhteensä viisi kappaletta.

Pykälän 1 momentin 6 kohdassa säädettäisiin kilpailukalastusluvista ja muuta järjestettyä kalastustilaisuutta koskevasta luvasta perittäväksi liiketaloudellisin perustein määrättävä maksu. Kalastuskilpailut ovat laatunsa ja laajuutensa puolesta niin vaihtelevia, että niitä koskevien lupamaksujen perusteiden määrittäminen omakustannusarvoisina ei ole tarkoituksenmukaista. Liiketaloudellinen hinnoittelu mahdollistaa sen, että Metsähallitus perii tällaisista luvista tapauskohtaisesti päätettävän maksun. Kalastuslain 7 §:n mukaisesti onginta-, pilkintä- ja viehekalastuskilpailuja varten on oltava kalastusoikeuden haltijan lupa, joka koskee myös valtion vesialueita. ELY-keskuksen myöntämä lupa kalastusopastointiaan kalastuslain 18 §:n mukaisesti rajaa kalastusmatkailutilaisuuksien järjestämisen enintään kuuteen kalastajaan kerrallaan. Liiketaloudellinen hinnoittelu mahdollistaa Metsähallituksen myöntää lupa hallinnoimilleen vesialueille myös yli kuuden hengen kalastusmatkailutilaisuuksien järjestämiseen.

Pykälän 1 momentin 7 kohdassa säädetään kalastusluvista joka perustuvat Metsähallituksen kalastusoikeuteen yhteisalueen osakkaana tai Metsähallituksen toisten kalastusoikeuden haltijoiden kanssa tekemään sopimukseen. Kalastuslain 12 §:n 1 momentin mukaan yhteisen vesialueen osakas voi ilman muiden osakkaiden suostumusta antaa toiselle luvan kalastaa osakkaalle itselleen kuuluvan kalastusoikeuden nojalla. Käytännössä tämä tapahtuu niin, että Metsähallitus luovuttaa sille osakaskunnan jäsenenä kuuluvan kalastusoikeuden kalastajalle. Luvan myöntämisestä on ilmoitettava järjestäytyneelle osakaskunnalle, jos lupa on kestoaltaan pidempi kuin vuosi taikka jos lupa kohdistuu kalastuslain 4 §:n 22 kohdassa tarkoitettujen rajajokisopimusten kalastussääntöjen soveltamisalueille tai rajajokien sivuvesistöihin. Koska osuuden suuruus ja tähän liittyen kalastusoikeuden laajuus vaihtelee tapauskohtaisesti, ei lupamaksun määrittäminen omakustannusarvoisena ole käytännössä mahdollista.

Metsähallituksen vesialueet tai yleiset vesialueet sisävesillä voivat olla osana laajempia kalastuksen yhteislupa-alueita, joihin myydään erillisiä kalastuslupia Metsähallituksen ja muiden kalastusoikeuden haltijoiden tekemien sopimusten mukaisesti. Yhteislupiin voidaan sisällyttää myös Metsähallituksen hallinnoimien yleisten vesialueiden kalastusta. Koska yhteislupa-alueiden laajuus ja kalastuksellinen sisältö (vapa- ja pyydyskalastus) vaihtelevat laajasti, on lupien hinnoittelu tarkoituksenmukaista säätää liiketaloudellisesti. Pyrkiminen laajoihin lupa-alueisiin ja yhteislupiin toteuttaa palveluperiaatetta.

Pykälän 1 momentin 8 kohdassa säädettäisiin liiketaloudellisin perustein määrättävä maksu perittäväksi sellaisesta kalastus- tai metsästyslupasta, jota ei ole erikseen asetuksessa mainittu. Säännös mahdollistaisi sen, että Metsähallitus voisi erityistilanteessa myöntää suoritejaotteluun sisältymättömän luvan ja periä siitä myös maksun.

Metsähallituksesta annetun lain 5 §:n mukaan Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä ovat muun muassa luonto- ja retkeilypalveluiden tuottaminen. Nämä palvelut tuotetaan pääsääntöisesti valtion budjettivaroin, mutta niiden rahoittamiseen käytetään myös näiden palveluiden tuottamisesta kertyvät vähäiset tulot ja maksut. Varaustuvat on tarkoitettu retkeilyä ja luontoon tutustumista edistäväksi palveluvarustukseksi, jonka käytöstä peritään asiakkaalta käyttömaksu. Varaustuvasta retkeilijä voi varata itselleen yöpymispaikan etukäteen toisin kuin maksuttomasta autiotuvasta. Kansalaiselta peritty varaustuvan yöpymismaksu on noin 15 euroa. Vuokratuvista ja -kodista useimmat sijaitsevat erämaa-alueilla tai kansallispuistoissa, mutta niitä sijaitsee myös metsätalouskäytössä olevalla alueella. Varaustupien tavoin ne palvelevat jokamiesretkeilyä ja alueisiin tutustumista. Varustetasoltaan ne ovat vaatimattomia. Vuokraaja varaa koko tuvan käyttöönsä. Vuokra-aika vaihtelee yleensä päivästä muutamiin päiviin. Vuokratuvan käytöstä kansalaiselta perittävä maksu on varustelutasosta riippuen tällä hetkellä noin 40–50 euroa vuorokaudessa. Asetuksen 4 §:n 9 kohdassa tarkoitettujen suoritteiden tuottamisesta aiheutuvat kustannukset ovat perittyä maksua suuremmat, mutta valtion talousarvion momentilta 30.64.50 (Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät) myönnetään Metsähallitukselle määräraha, jolla suoritteiden tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia katetaan. Kun otetaan huomioon valtion talousarvion kautta suoritteiden tuottamiseen osoitettu rahoitus, kansalaiselta perittävää maksua on kokonaisuutena arvioiden pidettävä liiketaloudellisin perustein määrättävänä.

Pykälän 1 momentin 10 kohdassa säädettäisiin maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ja rakennelmien vuokraus ja muu käyttöoikeuden luovutus sekä palveluvarustuksen käyttö yritystoiminnassa tehtäväksi liiketaloudellisin perustein. Tapahtumilta, joista järjestäjä kerää osallistumis- tai pääsymaksua tai on muuten luokiteltavissa toiminnaksi, jonka pääasiallinen tarkoitus ei ole järjestää maksutonta toimintaa, peritään maksuasetuksen mukainen osallistujamäärään perustuva, päiväkohtainen käyttökorvausmaksu palveluvarustuksen käytöstä. Käyttöoikeussopimuksia tehdään muun muassa retkeilyalueilla toimivien matkailuyrittäjien kanssa. Käyttöoikeuslupia ovat maanomistajana annetut luvat, kuten veneenpito- ja leiriytymisluvat, sekä luvat muun muassa kokoontumislaissa tarkoitettuihin tilaisuuksiin. Pykälän 11 kohdan mukaan Metsähallituksen hallinnassa olevien asuin- ja liikeyhteisöjen vuokraus ja yleensäkin tilojen käyttö ulkopuolisiin tarkoituksiin hinnoiteltaisiin liiketaloudellisin perustein.

Pykälän 1 momentin 12 ja 14 kohdan mukaan tavanomaisen opastuksen, neuvonnan ja tiedotuksen ylittävät opastuspalvelut ja tuotteet sekä erilaiset julkaisut, lehdet, tallenteet ja vastaavat hinnoiteltaisiin liiketaloudellisten periaatteiden mukaan. Retkeilyn edistämiseen liittyvä tavanomainen opastus, neuvonta ja tiedotus ovat kuitenkin Metsähallituksen luontopalvelut -tulosalueen tavanomaiseen toimintaan kuuluvaa, eikä se ole maksullista toimintaa, jolloin myöskään maksuasetusta ei siihen sovelleta.

Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin luettavat asiantuntija- ja suunnittelupalvelut käsittävät sekä ydintoimintaan että sitä tukeviin tehtäviin liittyvää osaamisen myyntiä. Maa- ja metsätalousministeriön toimialalla tällaiset palvelut liittyvät lähinnä erätalouteen. Maksullisena toimeksiantona toimitettavat

asiantuntija- ja suunnittelupalvelut hinnoitellaan keskimääräisen työn tunti- tai päivähinnan mukaisesti lisättyä toimeksiannosta aiheutuneiden erilliskulujen osuudella. Tätä koskeva säännös sisältyisi pykälän 1 momentin 13 kohtaan.

Asiantuntijapalveluihin luetaan myös Metsähallituksen metsästystä ja kalastusta koskeva valvonta, joka perustuu Metsähallituksen ja toisten toimijoiden (esim. kalatalousalueet, riistanhoitoyhdistykset) tekemään sopimukseen. Metsähallitus tekee vuosittain sesonkiaikoina kalastusta ja metsästystä koskevaa tehostettua valvontaa alueillaan. Valvonta kohdistuu etenkin kesään ja syksyyn. Valvontaa varten Metsähallitus palkkaa ja kouluttaa erikseen määräaikaista valvoja. Kausivalvonnalle on ilmaantunut kysyntää myös Metsähallituksen alueisiin rajautuvien yksityisomistuksessa olevien maa- ja vesialueiden osalta. Metsähallituksen koulutettu valvontahenkilöstö hoitaa korvausta vastaan ja sopimuksen mukaan myös yksityisalueiden metsästyksen ja kalastuksen valvontaa. Metsähallituksen alueiden ulkopuolinen valvonta on kuitenkin tarkoituksenmukaista kohdentaa nimenomaan valtion alueisiin rajautuvien alueiden valvontaan. Yksityisomistuksessa olevien alueiden valvontaa hoidetaan vain siinä laajuudessa kuin se on Metsähallituksen omien alueiden valvonnan kannalta tarkoituksenmukaista. Metsähallituksen tarjoamalla valvonnalla ei ole tarkoitus kilpailla mahdollisen yksityispuolelle ilmaantuvan valvontatarjonnan kanssa. Pykälän 1 momentin 13 kohdassa tarkoitettua valvontaa eivät hoitaisi Metsähallituksen erävalvonnasta annetussa laissa (1157/2005) tarkoitettut erätarkastajat, koska heidän mainittuun lakiin perustuvat toimivaltuutensa on rajattu pääsääntöisesti Metsähallituksen hallinnassa oleviin valtion alueisiin.

Metsähallitus voi välittää jakelukanaviensa kautta myös muiden toimijoiden lupatuotteita. Tällaisia ovat muun muassa kalastuksen yhteisluvut, joissa Metsähallitus on mukana yhtenä osakkaana ja kalastusoikeuden haltijana. Ehdotetun pykälän 1 momentin 17 kohdan mukaan muiden kuin Metsähallituksen myöntämien lupien välityspalkkiot määritettäisiin liiketaloudellisin periaattein.

Kalastuslain 8 §:n 3 momentin mukaan, jos kaupallisen kalastuksen tarve sitä edellyttää, voi Metsähallitus vuokrata kaupalliselle kalastajalle Suomen talousvyöhykkeellä tai yleisellä vesialueella meressä olevan lohien tai taimenen pyyntipaikan. Pykälän 1 momentin 18 kohdan mukaan tällainen vuokraaminen hinnoiteltaisiin liiketaloudellisin perustein. Hinnoittelussa huomioitaisiin vuokraoikeuden laajuus eli pyyntipaikkojen määrä.

Pykälän 1 momentin 19 kohta koskee kalastuslain 9 §:ssä tarkoitettujen valtion yksityisten kalastusten vuokraamista. Mainittu kalastuslain säännös koskee niin sanottua lohiregaleoikeutta. Kalastuslain 9 §:n mukaan valtion yksityisten kalastusten käytössä on ensi sijassa otettava huomioon lain 88 §:n 1 momentissa tarkoitettuun ryhmään I kuuluvien kaupallisten kalastajien edut. Vuokraaminen hinnoiteltaisiin maksuperustelain systematiikan mukaisesti liiketaloudellisin perustein. Hinnoittelussa huomioitaisiin vuokraoikeuden laajuus eli pyyntipaikkojen määrä.

Pykälän 1 momentin 20 kohdan mukaan ulkopuolisen tahon tilauksesta toteutettavien tietoaineistojen luovutuksesta perittäisiin liiketaloudellisesti hinnoiteltu maksu. Luovuttamisella tarkoitettaisiin pyynnöstä tai tilauksesta tapahtuvaa tietoaineistojen irrottamista ja luovuttamista. Pääsääntöisesti Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hallinnoimat tietoaineistot ovat paikkatietoaineistoja.-Tällaisista luovutuksista peritään yleensä irrottamismaksu, jonka suuruus vastaa vähintään tarvittavasta aineiston irrottamistyöstä- ja luovutus päätöksestä aiheutuneita kustannuksia. Metsähallituksella ei toistaiseksi ole omia avoimia tiedon lataus- tai rajapintapalveluja.

Edellä 1 momentin 20 kohdassa tarkoitettun maksun periminen ei ole kaikissa tilanteissa tarkoituksenmukaista. Tietoaineistojen luovutuksesta ei perittäisi maksua, jos tietoaineistojen luovutus liittyy viranomais- tai sen luonteiseen kansalliseen tai kansainväliseen yhteistyöhön tai velvoitteisiin, ei kaupalliseen tutkimukseen tai opetustarkoituksiin taikka Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien toimeksiantoihin tai sen yhteistyöhankkeisiin.

Muut maksulliset suoritteet

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) (jäljempänä julkisuuslaki) 34 § sisältää aikaisempaa tarkemmat säännökset maksun määräytymisessä noudatettavista periaatteista perittäessä maksuja kopion antamisesta julkisuuslakiin perustuvan yleisen tiedonsaantioikeuden nojalla. Lähtökohtana maksun määrittämisessä on kustannusvastaavuuden periaate. Maksua ei kuitenkaan peritä esimerkiksi silloin, kun asiakirjasta annetaan tietoja suullisesti, asiakirja annetaan viranomaisen luona luettavaksi ja jäljennettäväksi tai kun sähköisesti tallennettu asiakirja lähetetään tiedon pyytäjälle sähköpostitse. Maksua ei peritä myöskään silloin, kun pyydetyn asiakirjan antaminen kuuluu viranomaisen neuvonta-, kuulemis- tai tiedotusvelvollisuuden piiriin. Asiakirjan antamisesta viranomaisen luona luettavaksi voidaan periä maksu asiakirjan esille hakemisesta, jos asiakirja ei ole yksilöitävissä ja löydettävissä viranomaisen käytössä olevan asiakirjaluokittelun eikä asiakirjan tunnusteen avulla taikka sähköisesti ylläpidetystä rekisteristä sen hakutoimintojen avulla.

Julkisuuslain 34 §:ssä tarkoitettujen suoritteiden maksullisuudesta säädetään valtion maksuperustelain periaatteiden mukaisesti ministeriön maksuasetuksella. Asetuksen 6 § sisältää valtiovarainministeriön 26.9.2005 antaman ohjeen (VM 17/01/2005) mukainen säännöksen, jonka mukaan julkisuuslain 34 §:ssä tarkoitetuista suoritteista (tiedon esille hakeminen sekä kopioiden ja tulosteiden antaminen) päättäisi Metsähallitus.

Asetuksen 8 §:n 1 momentti sisältää säännökset metsästystä tai kalastusta koskevan luvan muuttamisesta perittävistä maksusta. Maksettuna olevaan metsästystä tai kalastusta koskevaan lupaan voitaisiin tehdä muutoksia vain erityisistä syistä, jotka määrittellään Metsähallituksen lupia koskevissa hankinta- ja peruutusehdoissa.

Asetuksen 8 §:n 2 momentti sisältää säännökset varaustuvan, vuokratuvan ja muun varattavan tai vuokrattavan taukopaikan varauksen tai vuokrauksen muuttamisen tai peruuttamisen kuluista. Peruuttamista tai muutosta koskevan maksun suuruus määräytyisi kulloinkin voimassa olevaan Metsähallituksen Luontopalvelujen varausehtoihin.

Maksujen perintä ja ulosotto

Metsähallituksesta annetun lain 24 §:n 1 momentin mukaan Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin liittyvien suoritteiden maksujen määrittämisestä, viivästyskorosta, maksujen perinnästä ja toimivallasta maksuista päätettäessä säädetään valtion maksuperustelaisissa (150/1992). Liiketaloudellisesti hinnoiteltujen suoritteiden perintä ja korkoseuraamus ovat valtion maksuperustelain 11 §:n 2 momentin mukaan yksityisoikeudellisia toimia ja niistä voidaan periä viivästyskorkoa.

Metsähallituksen julkisoikeudellisten suoritteiden maksut eli asetuksen 2, 3 ja 6 §:ssä tarkoitettut maksut ovat sellaisia julkisia maksuja, joita verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annettu laki (706/2007) koskee, joten ne voidaan ulosottaa ilman ulosottoperustetta.

Ehdotuksen taloudelliset vaikutukset

Toteuma 2020

Metsähallituksesta saatujen tietojen mukaan 1.1.–31.12.2020 välisenä aikana voimassa olevan asetuksen mukaisista suoritteista kertyi tuottoja 7 223 000 euroa. Suoritteiden tuottamisesta aiheutuneet kustannukset olivat 6 748 000 euroa. Vuonna 2020 julkisoikeudellisina suoritteina olevista

metsästyslupasuoritteista (omakustannusarvoiset ja omakustannusarvoa alemmat luvat) on kertynyt tuottoja 3 877 000 euroa ja vastaavista kalastuslupasuoritteista 407 000 euroa (sis. Metsähallituksen saamat vesialuekorvaukset, jotka kohdennetaan nimenomaan talouskalastusvesien hoitoon). Vastaavana aikana julkisoikeudellisina suoritteina olevien metsästyslupasuoritteiden tuottamiseen on kulunut 2 628 000 euroa ja vastaavien kalastuslupasuoritteiden tuottamiseen 831 000 euroa. Yhteensä metsästyksen ja kalastuksen (erätalous) kustannusvastaavuus yllä kuvattujen suoritteiden osalta vuonna 2020 oli 124 %.

Kalastuksen osalta kustannusvastaavuus on hieman parantunut vuoden 2018 laskelmaan verrattuna, jolloin kustannusvastaavuus kalastuksen osalta oli 42 %. Kalastuksen osalta erityisesti kalastuslain mukaisten uusien kalastalouslyhteisöiden toiminnan käynnistymiseen on lisännyt työajan kohdentumista kalastukseen, muiden kustannusten osuus on kuitenkin vähentynyt.

Metsästyksen kustannusvastaavuuden parantuminen vuodesta 2018 vuoteen 2020 johtuu ennen kaikkea vahvoina säilyneistä metsäkanalintukannoista, jotka mahdollistivat runsaat lupakiintiöt ja pidemmät metsästysajat. Metsästyslupien kysyntä kasvoi selvästi vuonna 2020 edellisiin vuosiin verrattuna ja tähän on todennäköisesti vaikuttanut myös koronapandemia. Esimerkiksi vuoteen 2018 verrattuna metsästyksen tuloja oli noin 650 000 euroa enemmän. Kanalintukantojen luontainen vaihtelu vaikuttaa merkittävästi vuosittaiseen tulojen muodostukseen, minkä vuoksi kustannusvastaavuutta ja suoritteiden hinnoittelua on syytä tarkastella useamman vuoden jaksolla. Esimerkiksi aikajakso 2015–2017 oli heikkojen kanalintukantojen aikaa lähes koko maassa, mikä heijastui lupakiintiöihin rajoittaen kanalintulupien myöntämistä. Metsäkanalintukantojen kehitystä onkin mahdotonta ennustaa pidemmälle aikavälille. Kanalintukannat vaihtelevat tyypillisesti syklisesti, minkä vuoksi heikkoihin vuosiin edessä päin on syytä varautua. Metsähallituksella on käynnissä sekä tulossa isoja tietojärjestelmä uudistuksia, jotka aiheuttavat myös metsästysuoritteisiin kohdentuvia kustannuksia. Metsähallituksen vuokrajärjestelmän uudistaminen käynnistyi vuonna 2020 ja saatiin päätökseen vuoden 2021 lopulla. Eräluvat.fi -palvelukokonaisuuden uudistaminen aloitettiin vuonna 2021 ja sen suurimmat kustannukset ajoittuvat vuosille 2022-2023.

Julkisoikeudellisiin suoritteisiin kohdentuu hyvin merkittävästi kiinteäluonteisia kuluja Metsähallituksessa. Merkittävin työajankäyttö kohdistuu seuraaviin tehtäviin:

- asiakkaiden neuvonta, viestintä, opastus ja lupamyynti
- lupa-alueiden käytön- ja hoidon suunnittelu
- tietojärjestelmien ylläpito ja käyttö
- kaupallisen kalastuksen luvat ja siihen liittyvät työt (lupien kirjoitus, neuvonta ja neuvottelut osakaskuntien kanssa)
- sidosryhmäyhteistyö ja edunvalvonta (muun muassa kaivos Hankkeet, velvoitteet, suojelualueiden hoidon ja käytön suunnittelu, säädösvalmistelu, Natura-alueiden tila-arviot)
- kalastuksen ja metsästyksen kausivalvonta.

Erilliskustannusten osalta suurimmat kuluerät ovat aktiivinen riistanhoito, kalaistutukset, eräviestintä ja tietojärjestelmät.

Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvista julkisoikeudellisista suoritteista metsästystä ja kalastusta koskevien suoritteiden osuus on kaikkiaan 100 %. Liiketaloudellisesti hinnoitelluista suoritteista metsästystä ja kalastusta koskevat suoritteet kattavat 74 %, ja loppuosa muodostuu Pohjois-Suomen siemenhuollon siemenmyynnistä. Seuraavassa taulukossa vuoden 2020 kustannusvastaavuuslaskelmat on esitetty jaoteltuna metsästyksen ja kalastukseen liittyviin suoritteisiin sekä varmuusvarastosiemenen

myyntiin. Julkisoikeudellisiin kalastusta koskeviin suoritteisiin (tuotot) sisältyvät Metsähallituksen saamat vesialuekorvaukset. Laskelma perustuu Metsähallituksen Julkisten hallintotehtävien tilinpäätöstä 2020 varten tehtyyn kustannusvastaavuuslaskelmaan, jota on asetusta varten erikseen tarkennettu ja jaettu metsästäystä ja kalastusta koskeviin suoriteryhmiin. Päähuomio laskelmissa tulee kiinnittää päätasojen julkisoikeudelliset-liiketaloudelliset suoritteet kustannusvastaavuuksiin.

Maa- ja metsätalousministeriön toimiala 1000e	Julkisoikeudellisesti hinnoitellut suoritteet Toteuma		Liiketaloudellisesti hinnoitellut suoritteet Toteuma		
	Metsästäys 2020	Kalastus 2020	Metsästäys 2020	Kalastus 2020	Pohjois-Suomen siemenhuolto 2020
TUOTOT					
Maksullisen toiminnan myyntituotot	3 877	407	604	1 565	770
Tuotot yhteensä	3 877	407	604	1 565	770
KOKONAISKUSTANNUKSET					
Erilliskustannukset					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	26	0	0	1	213
Henkilöstökustannukset	1 219	614	241	500	29
Vuokrat	1	0	1	7	0
Palvelujen ostot	49	76	1	410	1 036
Muut erilliskustannukset	3	1	1	1	102
Erilliskustannukset yhteensä	1 299	692	244	919	1 379
Osuus yhteiskustannuksista					
Tukitoimintojen kustannukset	1 323	139	206	534	
Poistot	7	1	1	3	2
Osuus yhteiskustannuksista yht.	1 329	139	207	537	2
Kokonaiskustannukset yhteen	2 628	831	451	1 455	1 381
KUSTANNUSVASTAAVUUS (tuotot - kulut)	1 249	-425	153	110	-611
Käytetty MPL 7.1 §:n mukainen hintatuki			0	0	992
KUSTANNUSVASTAAVUUS HINTATUEN JÄLKEEN			153	110	381

Liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavista metsästäyslupasuoritteista on vuonna 2020 kertynyt maksutuloa 604 000 euroa ja kalastuslupasuoritteista 1 565 000 euroa. Vastaavana aikana liiketaloudellisesti hinnoiteltavien metsästäyslupasuoritteiden tuottamiseen on kulunut 451 000 euroa ja kalastuslupasuoritteiden tuottamiseen 1 455 000 euroa. Vuonna 2020 Pohjois-Suomen metsäpuiden varmuusvarastosiemenen myynnistä on kertynyt tuloa 770 000 euroa ja siemenmyyntiin kohdistuneet kustannukset ovat olleet 1 381 000 euroa. Pohjois- Suomen siemenhuollon käpykeräykseen ja siementen käsittelyyn on vuonna 2020 saatu MPL 7.1 §:n mukaista hintatukea 992 000 euroa.

Kalastuksen kustannusvastaavuus on merkittävästi noussut vuoden 2018 tasosta, jolloin kustannusvastaavuus oli 82 %. Kalastuksen tuotot ovat kasvaneet noin 31 % vuoden 2018 tasosta, kokonaiskustannusten pysyessä samalla tasolla. Vuoden 2020 kalastuksen kysyntä kasvoi merkittävästi ihmisten suunnatessa laajasti kalastuksen ja muiden ulkoharrastusten pariin. Lisäksi aktiivisten kalastusmuotojen kysyntä on kasvanut tasaisesti jo pidemmän aikaa.

Kalastuksen erilliskustannusten suurimpia kulueriä muodostavat: kalaistutukset, kalapaikkojen rakenteet ja opasteet, kalastuksenvalvonta, tietojärjestelmät sekä eräviestintä. Tavoitteena on asiakkaille tarjottavien kalastuskohteiden ja palveluiden monipuolisuus.

Henkilökustannusten osalta työaika kohdentuu eniten seuraaviin työtehtäviin:

- asiakkaiden neuvonta, viestintä, opastus ja lupamyynti
- kalavesien vuokraukset
- tietojärjestelmien ylläpito ja käyttö
- kalakohteiden ylläpito (opasteet, teiden huolto, palvelurakenteet), kehittäminen ja kalastoselvitykset
- lupa-alueiden käytön ja hoidon suunnittelu
- kalastuksenvalvonta
- sidosryhmäyhteistyö ja edunvalvonta (muun muassa kaivoshankkeet, velvoitteet, suojelualueiden hoidon ja käytön suunnittelu, säädösvalmistelu, Natura-alueiden tila-arviot)
- alueellisiin kehityshankkeisiin osallistuminen (muut kuin Metsähallituksen hallinnoimat).

Alustava ennuste vuosina 2022 ja 2023

Alla olevissa laskelmissa on esitetty asetuksen suoritteiden arvioitu kustannusvastaavuus vuosina 2022 ja 2023 . Julkisoikeudellinen kalastus sisältää vesialuekorvaukset.

		Julkisoikeudellisesti hinnoitellut suoritteet Alustava arvio		Liiketaloudellisesti hinnoitellut suoritteet Alustava arvio		
Maa- ja metsätalousministeriön toimiala 1000e		Metsästys 2022	Kalastus 2022	Metsästys 2022	Kalastus 2022	Pohjois-Suomen siemenhuolto 2022
TUOTOT						
Maksullisen toiminnan myyntituotot		3 600	485	611	1 668	560
Tuotot yhteensä		3 600	485	611	1 668	560
KOKONAISKUSTANNUKSET						
Erilliskustannukset						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		26	0	0	1	8
Henkilöstökustannukset		1 237	561	249	533	20
Vuokrat		1	0	1	6	0
Palvelujen ostot		200	60	1	415	580
Muut erilliskustannukset		0	0	0	0	160
Erilliskustannukset yhteensä		1 464	621	251	955	768
Osuus yhteiskustannuksista						
Tukitoimintojen kustannukset		1 475	199	250	683	
Poistot		0	0	0	0	1
Osuus yhteiskustannuksista yht.		1 475	199	250	683	1
Kokonaiskustannukset yhteen		2 939	820	502	1 638	769
KUSTANNUSVASTAAVUUS						
(tuotot - kulut)		661	-335	109	30	-209
Käytetty MPL 7.1 §:n mukainen hintatuki						585
KUSTANNUSVASTAAVUUS HINTATUEN JÄLKEEN						376
				109	30	

Maa- ja metsätalousministeriön toimiala 1000e	Julkisoikeudellisesti hinnoitellut suoritteet Alustava arvio		Liiketaloudellisesti hinnoitellut suoritteet Alustava arvio		
	Metsästys 2023	Kalastus 2023	Metsästys 2023	Kalastus 2023	Pohjois-Suomen siemenhuolto 2023
TUOTOT					
Maksullisen toiminnan myyntituotot	3 400	505	611	1 737	560
Tuotot yhteensä	3 400	505	611	1 737	560
KOKONAISKUSTANNUKSET					
Erilliskustannukset					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	26	0	0	1	8
Henkilöstökustannukset	1 237	500	253	544	20
Vuokrat	1	0	1	6	0
Palvelujen ostot	220	55	1	420	680
Muut erilliskustannukset	0	0	0	0	160
Erilliskustannukset yhteensä	1 484	555	255	971	868
Osuus yhteiskustannuksista					
Tukitoimintojen kustannukset	1 418	211	255	724	
Poistot	0	0	0	0	0
Osuus yhteiskustannuksista yht.	1 418	211	255	724	0
Kokonaiskustannukset yhteen	2 902	766	510	1 695	868
KUSTANNUSVASTAAVUUS					
(tuotot - kulut)	498	-261	101	42	-308

Käytetty MPL 7.1 §:n mukainen hintatuki	685
KUSTANNUSVASTAAVUUS HINTATUEN JÄLKEEN	101 42 377

Asetusehdotuksen kohteena olevien Metsähallituksen suoritteiden tuottojen arvioidaan olevan vuonna 2022 noin 6 924 000 euroa ja vuonna 2023 noin 6 813 000 euroa. Vuoden 2022 tuoton arvioidaan muodostuvan siten, että sitä kertyisi julkisoikeudellisesti hinnoitelluista metsästysluvista 3 600 000 euroa ja vastaavista kalastusluvista 485 000 euroa. Vuonna 2023 tuottoja arvioidaan muodostuvan julkisoikeudellisesti hinnoitelluista metsästysluvista 3 400 000 euroa ja vastaavista kalastusluvista 505 000 euroa. Liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavista metsästystä koskevista suoritteista tuottoja arvioidaan kertyvän vuosina 2022 sekä 2023 611 000 euroa ja vastaavista kalastusta koskevista suoritteista vuonna 2022 1 668 000 euroa ja vuonna 2023 1 737 000 euroa. Näistä tuotoista merkittävä osa koostuu metsästys- ja kalastusoikeuden vuokratuloista sekä vapaluvista. Varmuusvarantosiemenen myynnistä arvioidaan kertyvän 560 000 euroa vuosina 2022 ja 2023.

Liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavien suoritteiden kustannusvastaavuuden varmistamiseksi Metsähallitus on tarkistanut kalastusoikeuden vuokrauksen hinnoittelua vuoden 2021 alussa. Lisäksi aktiivisten kalastusmuotojen (perhokalastus, vetouistelu, viehekalastus) kysynnän ennustetaan pysyvän vahvana ja suoritteiden tuotot jatkavat kasvuaan.

Liiketaloudellisesti hinnoiteltavat metsästystuotot koostuvat pääosin metsästysvuokratuloista. Merkittävä osa metsästysvuokra-alueista on alueita, joilla on luonnonsuojeluun liittyviä käytön rajoitteita ja niihin liittyviä hoitovelvoitteita vaikuttaen metsästysvuokratulon muodostumiseen. Uusia Luonnonsuojelualueita perustetaan lähivuosina mm. Oulun seudulla ja Keski-Pohjanmaalla (85 000 ha) **Julkisoikeudellisesti** hinnoitelluissa kalastusta koskevissa suoritteissa lupahintojen tarkistuksilla (pyydyskalastus, kaupallinen kalastus) tavoitellaan suoritteiden tuottojen maltillista kasvattamista. Suurin tuloerä yksittäisistä suoritteista kertyy pyydysluvista (noin 140 000 euroa/vuosi). Osakas- ja kalastuskuntien verkkolupien hinnat vaihtelevat 4-15 euron välillä ja tavoitteena on edelleen pitää pyydysluvista perittävät maksut

kohtuullisina muiden lupia myöntävien tahojen perimien hintojen tasolla. Mikäli maksua korotettaisiin merkittävästi, olisi odotettavissa myös lupakysynnän edelleen vähenemistä. On kuitenkin huomioitava, että julkisoikeudellisten kalastuspalveluiden tuottamiseen sisältyy runsaasti asiakkaiden ja kalastajien neuvontaa ja ohjausta, mistä syystä suoritteiden kustannusvastaavuus jää alhaiseksi hintojen korotuksista huolimatta. Eräluvut.fi -palvelukokonaisuuden uudistaminen vaikuttaa myös kustannuksia kasvattaen.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Tarjottavien eräpalveluiden yhteiskunnallinen vaikuttavuus on suuri, ja sen voidaan katsoa olevan osa Metsähallituksen yhteiskunnallisia velvoitteita. Kansalaisille suunnatuilla eräpalveluilla on myös huomattavia myönteisiä vaikutuksia alueiden talouksiin. Vaikuttavuutta arvioidaan vuosittain Metsähallituksen ja Metsäntutkimuslaitoksen yhteistyössä kehittämällä menetelmällä. Selvityksen mukaan valtion mailla liikkuneiden lupametsästäjien ja -kalastajien rahankäyttö synnytti vuonna 2020 yhteensä noin 54,4 miljoonan euron aluetaloudellisen vaikutuksen. Arvio aluetaloudellisista vaikutuksista perustuu Metsähallituksen myymien erälupien määrään sekä tutkittuun tietoon metsästys- ja kalastusmatkojen keskimääräisestä rahan käytöstä. Lupametsästyksen ja -kalastuksen lisäksi valtion alueiden metsästys- ja kalastusmahdollisuuksia hyödynnetään aktiivisesti erilaisin yleis- ja erityisperusteisin oikeuksin (esim. onkiminen, pilkkiminen, metsästyslain 8 § mukainen oikeus). Metsähallituksen arvion mukaan kansalaiset viettävät valtion alueilla noin 2 miljoonaa päivää vuodessa metsästäen tai kalastaen ja tästä n. 1,4 miljoonaa tapahtuu yleis- tai erityisoikeuksilla.

Asetuksen valmistelu

Asetus on valmisteltu virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä. Asetuksesta on pyydetty lausunnot valtiovarainministeriöltä, ympäristöministeriöltä, Metsähallitukselta, Suomen riistakeskukselta, Kalatalouden Keskusliitolta, Suomen Ammattikalastajaliitto ry:ltä, Suomen Sisävesiammattikalastajat ry:ltä, Suomen Metsästäjäliitto ry:ltä ja Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestöltä (SVK).

Lausunnoissa...

Asetuksen voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.1.2021. Asetus olisi voimassa vuoden 2023 loppuun.